

A SZŐLŐTERMESZTÉS HELYZETE ÉS FEJLESZTÉSÉNEK KÉRDÉSEI BARANYA MEGYÉBEN*

KATONA JÓZSEF

Szőlészeti és Borászati Kutatóintézet, Budapest

1. A megye szőlőterületének megoszlása borvidékek és társadalmi szektorok szerint Nagy- és kisüzemi termelés

Baranya megye 314 000 ha mezőgazdasági területéből 8,420 ha a szőlő, s így a szőlőterület 2,7%-ot képvisel. Ez valamivel kevesebb, mint az országos arány, amely szerint a szőlőterület a mezőgazdasági területnek 3,1%-a. (1974. évi adatok szerint)

Az ország szőlőterületéből — 210 330 ha-ból — Baranya megye 4,0%-kal részesedik, s a megyék sorrendjében a 10. helyen áll. Ha azonban a szőlőterületeket minőségi (történelmi) borvidékek szerint osztályozzuk, Baranya megye két történelmi borvidékével a Mecseki, valamint a Villány—siklói borvidékkel, igen előkelő helyet foglal el. A megye szőlőterületének ugyanis 41%-a tartozik e két borvidékbe, s ennél nagyobb arány csak Borsod-A. -Z., Heves és Veszprém megyében mutatható ki.

A megye szőlőterületének megoszlása:

Mecseki borvidék	1,403 ha	16,7 %
Villány-siklói borvidék	2,066 ha	24,5 %
Jó bortermőhelyek	756 ha	8,9 %
Bortermőhelyek	4,195 ha	49,9 %
Összesen:	8,420 ha	100,0 %

Itt jegyezzük meg, hogy a Mecseki borvidék csaknem teljes mértékben egyéni és háztáji szőlőkből áll. Üzemi szőlő csak a Pécsi ÁG, és a Szőlészeti és Borászati Kutatóintézet tulajdonában van, az előbbinek 37 ha, az utóbbinak 33 ha szőlője van s így összesen a Mecseki borvidék üzemi szőlője 70 ha, ami mindössze 5%-ot tesz ki.

Társadalmi szektorok szerint a megye szőlőterülete az I. táblázat adatai szerint oszlik meg. Az üzemi szőlőterületet az I. táblázat 1—4. szektorai alkotják.

Tehát az üzemi szőlőterület	2,182 ha	25,9%
Egyéni + háztáji	6,238 ha	74,1%

* A Baranya megyei Akadémiai Kertészeti Napon elhangzott előadás. Pécs, 1975. június 4.

I. táblázat

Baranya megye szőlőterületének megoszlása
társadalmi szektorok szerint
(KSH adatgyűjtése alapján)

Szektor	Terület ha	%
1. Állami gazdaságok	1 073	12,8
2. Szőlészeti és Borászati Kutatóintézet	33	0,4
3. Egyéb állami és községi gazdaság	58	0,7
4. Mezőgazdasági Tsz.-ek közösen művelt	1 018	12,1
5. részes művelésre kiadott	7	—
6. átmenetileg egyéni	1 199	14,2
7. visszatartott háztáji	1 943	23,1
8. Egyéb szervezetek (tagok által művelt)	83	1,0
9. Lakosság kisegítő gazdaságai	3 006	35,7
Összesen:	8 420	100,0

Az üzemi szőlőterületek aránya az országos átlagnál lényegesen alacsonyabb, mert országosan 75 373 ha, azaz 35,8% az üzemi szőlőterület.

Baranya megyénél kisebb üzemi szőlőterületi arányt csak a szőlőtermesztés szempontjából legjelentéktelenebb megyékben találunk:

Így Zala	6,5 %	az üzemi szőlőterület aránya
Vas	7,1 %	
Békés	13,1 %	
Hajdú-Bihar	17,5 %	
Somogy	21,0 %	

A többi megyékben mindenütt nagyobb az üzemi szőlőterületek aránya.

Így Heves megyében	64,4 %	
Bács megyében	43,7 %	
Győr—Sopron	44,0 %	az üzemi szőlők aránya.

a) Üzem nagyság és területi koncentráció a MgTsz-ekben

A II. táblázatban a MgTsz-ek közös szőlőterülete szerepel a visszatartott háztáji területek nélkül. Látható, hogy csak a terület 32%-a van 100—200 ha nagyságú gazdaságokban. 200 ha feletti gazdaság pedig egy sincs. Ezzel szemben az ország összes MgTsz-i közös szőlőknek 61,9%-a van 100 ha-nál nagyobb gazdaságokban. Az átlagos üzem nagyság csak 28 ha, míg az országos 42,1 ha.

II. táblázat

MgTsz-ek megoszlása a szőlőterület nagysága szerint
(MÉM.OFTH 1971. évi adatai alapján)

Területnagyság csoportok ha	Gazdaságok		Terület %	átlagos üzem nagyság ha
	száma	terület ha		
< 10	42	180	6,9	4,3
10—20	12	181	6,9	15,1
20—50	26	827	31,5	31,8
50—100	8	596	22,7	74,5
100—200	6	842	32,0	140,3
Összesen:	94	2626	100,0	28,0

Néhány jelentősebb szőlőtermelő megyében az MgTsz-ek átlagos üzem-
nagysága a következő volt 1971-ben:

Bács-Kiskun megye	117 ha
Csongrád megye	69 ha
Heves megye	128 ha
Pest megye	77 ha
Szolnok megye	43 ha
Tolna megye	50 ha
Veszprém megye	35 ha

1974-ig sem változott a helyzet lényegesen. A szőlőtermelő MgTsz-ek száma ugyan 80-ra csökkent, de az átlagos üzem nagyság 28 ha maradt. MgTsz-ekben a területi koncentráció megyén belül legnagyobb a mohácsi járásban, ahol a szőlőterület a mezőgazdasági területnek 1,7%-a és az átlagos üzem nagyság 50,5 ha.

b) *Specializáció a MgTsz-ekben*

A területnek több mint fele olyan gazdaságokban van, ahol a szőlő 2%-nál kisebb arányt képvisel a gazdaságok összes területéből. Mindössze két olyan gazdaság van, ahol a szőlő részaránya 5—10% közötti és ez az összes MgTsz szőlőknek 10,2%-át alkotja (III. táblázat).

Szőlőtermesztésre specializált gazdaságnak magyarországi viszonylatban az olyan gazdaságot mondhatjuk, ahol a szőlő legalább 10% feletti arányt képvisel. Ilyen MgTsz Baranya megyében egy sincs. A Villány-siklói állami gazdaságban 12,3% a szőlő. A Szőlészeti és Borászati Kutatóintézetben 44% a szőlő. Országosan a MgTsz-ek szőlőterületének 19,3%-a van olyan gazdaságban, ahol a szőlő 2%-nál kisebb arányt képvisel az össz. területből. Baranya megyé-

III. táblázat

Szőlőterület aránya Baranya megyében
(MÉM, OFTH 1971. évi adatai alapján)

Szőlőterület az összes terület %-ában	Gazdaságok		Terület %	Átlagos üzem nagyság ha
	száma	terület ha		
< 2	83	1458	55,5	17,6
2— 5	9	900	34,3	100,0
5—10	2	268	10,2	134,0
Összesen:	94	2626	100,0	28,0

ben 55,5%-ot tesz ki a 2%-nál kisebb részarányú MgTsz-ek szőlőterülete. Szőlőtermelésre specializálódott gazdaság, tehát ahol a szőlőterület több mint 10%, országosan is csak 87 MgTsz. van és ezek szőlőterülete 24,505 ha, az összes MgTsz szőlők 29,8%-a. Összefoglalva a területi koncentráció és specializáció kérdését megállapíthatjuk, hogy Baranya megyében a MgTsz-ekben gyenge színvonalon áll, messze elmarad a szőlőtermesztésben hasonló jelentőségű megyéktől.

2. Az üzemi szőlőterületek szerkezeti összetétele

A Szőlészeti és Borászati Kutatóintézet Termelésfejlesztési Osztálya 1972-ben részletes üzemi adatfelmérést végzett az üzemi szőlők szerkezetére vonatkozóan. Ezen felmérés nagyságát a IV. táblázat mutatja.

IV. táblázat

Baranya megyei üzemi felmérés aránya

Borvidék	Terület ha	Üzemi szőlő ha	%	Adatgyűjtés ha	Adatgyűjtés a szőlő terület %-ában
Mecseki	1403	70	5,0	—	—
Villány-siklói	2066	1338	64,8	1315	98,3
Jó bortermő és bor- termőhelyek	4951	797	16,0	305	38,4
Összesen:	8420	2182	25,9	1620	74,2

a) Fajtamegoszlás a Villány-siklói borvidéken

A Villány-siklói borvidék fajtamegoszlását vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a vörös borszőlőfajták az uralkodók (V. táblázat). Különösen vonatkozik ez a Villány-siklói ÁG-ra, ahol ez 53,8%-ot tesz ki. A MgTsz-ekben több a fehér borszőlőfajta, ami abból adódik, hogy a borvidék Tsz-ei nagyobb részt a siklói területen vannak, ahol a fehérborszőlők az elterjedtebbek.

V. táblázat

Fajtamegoszlás a Villány-siklői borvidéken
(Szőlészeti és Borászati KI reprezentatív adatgyűjtése, 1972)

Fajta neve	Villány-siklői G		MgTsz-ek üzemi szőlői		Összesen	
	ha	%	ha	%	ha	%
Olaszrizling	148	15,5	128	36,2	276	21,0
Bánáti rizling	78	8,2	28	7,9	106	8,1
Hárslevelű	56	5,8	6	1,8	62	4,7
Leányka	11	1,1	2	0,6	13	1,0
Piros tramini	8	0,8	15	4,2	23	1,8
Muscat Ottonel	5	0,5	6	1,8	11	0,8
Muscat Lunel	5	0,5	—	—	5	0,4
Chardonnay	5	0,5	1	—	6	0,5
Semillon	4	0,4	—	—	4	0,3
Cirfandli	3	0,3	6	1,8	9	0,7
Furmint	3	0,3	—	—	3	0,2
Rizlingszilvái	2	0,2	12	3,4	14	1,0
Egyéb vegyesfehér	7	0,8	7	2,0	14	1,0
<i>Fehér borszőlő összesen</i>	<i>335</i>	<i>34,9</i>	<i>211</i>	<i>59,7</i>	<i>546</i>	<i>41,5</i>
Oportó	258	26,9	95	26,8	353	26,9
Kadarka	98	10,2	21	5,9	119	9,0
Cabernet fr.	81	8,4	6	1,8	87	6,6
Kékfrankos	55	5,7	9	2,5	64	4,8
Medoc noir	13	1,4	—	—	13	1,0
Cabernet sauvignon	6	0,6	—	—	6	0,5
Egyéb vörös	6	0,6	—	—	6	0,5
<i>Vörös borszőlő, összesen</i>	<i>517</i>	<i>53,8</i>	<i>131</i>	<i>37,0</i>	<i>648</i>	<i>49,3</i>
Chasselas	59	6,2	2	0,6	61	4,6
Itália	22	2,3	2	0,6	24	1,8
Afus-Ali	17	1,7	3	0,8	20	1,5
Erzsébet kir. emléke	10	1,0	—	—	10	0,8
Pannonia kincse	1	0,1	—	—	1	0,1
Csabagyöngye	—	—	2	0,6	2	0,2
Vegyes csemege	—	—	3	0,7	3	0,2
<i>Csemegefajták összesen</i>	<i>109</i>	<i>11,3</i>	<i>12</i>	<i>3,3</i>	<i>121</i>	<i>9,2</i>
<i>Fajták összesen</i>	<i>961</i>	<i>100,0</i>	<i>354</i>	<i>100,0</i>	<i>1315</i>	<i>100,0</i>

A termelt fajták száma 24, de ebből az ÁG-ban 7 fajta alkotja az összterület 81,2%-át, a Tsz-ekben pedig 6 fajta a terület 83,5%-át. A fajta specializáltságot tehát kedvezőnek lehet tekinteni. Egyedülálló a borvidéken az Oportó aránya, amely mindkét szektorban kereken 27%-ot tesz ki.

A fehér borszőlőfajták között uralkodó az Olaszrizling, amely 21%-kal részesedik, de a Tsz-ekben 36,2%-ot éri el. Nagy az ÁG-ban a csemegezőlő területi aránya 11,3%; ennél nagyobb csak a Mátraaljai borvidéken mutatható ki. A Tsz-ekben a csemegezőlőtermesztés és jóval kisebb jelentőségű.

A megye jóbortermő helyeinek és bortermő helyeinek fajtagegoszlására legjellemzőbb hogy a vörös borszőlőtermelés minimális. A fehér borszőlőfajták közül az Olaszrizling az uralkodó, ez jóval több, mint a többi fehér borszőlő összesen. Magas a csemegezőlőfajták aránya, amelyek közül a Chasselas alkotja a felét. A termelt fajták száma 20, de ebből 2 fajta az Olaszrizling és a Chasselas adja a terület 57,6%-át (VI. táblázat).

VI. táblázat

Fajtagegoszlás Baranya megye jóbortermő és bortermő helyein

Fajta neve	Terület ha	%
Olaszrizling	130	42,6
Ottonel muskotály	26	8,5
Semillon	10	3,3
Csomorika	9	3,0
Bánati rizling	8	2,5
Rizlingszilváni	7	2,3
Leányka	6	2,0
Egyéb fajták (5 fajta)	7	2,3
Vegyes fehér	3	1,0
<i>Fehér borszőlő összesen</i>	206	67,5
Kadarka	3	1,0
Kékfrankos	1	0,3
<i>Vörös borszőlő összesen</i>	4	1,3
Chasselas	46	15,0
Szőlőskertek királynője	18	5,9
Csabagyöngye	11	3,6
Kocsis Irma	7	2,3
Cardinal	2	0,7
Afus-Ali	2	0,7
Vegyes csemege	9	3,0
<i>Csemegefajták összesen</i>	95	31,2
<i>Fajták összesen</i>	305	100,0

b) Sor- és tőtávolság, valamint művelési módok

A megye üzemi szőlőinek közel fele 46,1% széles sortávolságú és magas művelésmódú. Ezeket a szőlőket nevezhetjük korszerű telepítési rendszereknek (VII. táblázat).

A régi hagyományos sűrű sortávolságú és bakművelésű szőlő már csak 119 ha azaz 7,4% van, de ebből is már korszerűsítettek. A többi, 43% közepes

VII. táblázat

A szőlő sor- és tőtávolság, valamint művelési módok szerinti megoszlása Baranya megyében (Szőlészeti és Borászati KI üzemi adatgyűjtése, 1972)

Sor- és tőtávolság, cm	Terület		Művelési módok	Terület	
	ha	%		ha	%
100 × 80	7,5	0,4	bakművelés	119,5	7,4
100 × 100	16,0	1,0	bakművelés		
110 × 110	6,0	0,4	bakművelés		
120 × 100	84,0	5,2	bakművelés		
120 × 120	6,0	0,4	bakművelés		
140 × 120	11,5	0,7	alacsonyordon	54,5	3,4
150 × 80	43,0	2,7	alacsonyordon		
Keskeny soros összesen	174,0	10,8			
180 × 80	71,0	4,4	Thomery lugas	246,7	15,2
180 × 100	87,0	5,4	középmagas kordon		
180 × 120	95,0	5,8	középmagas kordon	22,0	1,4
220 × 100	3,0	0,2	alacsonyordon		
240 × 70	122,5	7,6	középmagas kordon	424,0	26,1
240 × 100	247,0	15,2	középmagas kordon		
240 × 120	73,5	4,5	középmagas kordon		
Közepes sortávolságúak összesen	699,0	43,1			
300 × 100	281,0	17,3	magaskordon		
300 × 120	388,0	24,0	magaskordon		
360 × 80	9,0	0,6	magaskordon		
360 × 100	16,0	1,0	magaskordon		
360 × 120	53,0	3,2	magaskordon		
Széles sortávolságúak összesen	747,0	46,1		747,0	46,1
Mindösszesen:	1620,0	100,0		1620,0	100,0

sortávolságú 180—240 cm közötti, művelési módjuk pedig megoszlik az alacsonyordon, közép magas kordon és Thomery lugas között. Jelenleg már ez is kevesebb a korszerűsítések miatt.

c) *Az üzemi szőlőterületek lejtés szerinti megoszlása*

Géppel művelhető területnek 12% alatti lejtőket tekintve a Villány-siklói borvidéken 85,6%, a jó bortermő és bortermőhelyeken 68,5% található. Ennek oka, hogy a Villány-siklói borvidéken a telepítésekkel lehúzódtak a sík és enyhe lejtésű alsóbb részekre. 13—25% közötti lejtőkön vagy speciális célgépek alkalmazandók, vagy teraszírozni kell. Ezen lejtő kategóriába inkább a jó bortermő és bortermőhelyeken találunk szőlőt közel 100 ha-t, mely több mint 30% (IX. táblázat).

VIII. táblázat

*Az üzemi szőlőterületek lejtés szerinti megoszlása
Baranya megyében
(Szőlészeti és Borászati KI üzemi adatgyűjtése, 1972)*

A lejtés %-a	Villány-siklói borvidék		Jó bortermő és bortermő helyek		Üzemi szőlő összesen	
	ha	%	ha	%	ha	%
Sík	58	4,4	68	22,3	126	7,8
1—5	826	62,8	111	36,4	937	57,8
6—12	242	18,4	30	9,8	272	16,8
13—17	69	5,2	38	12,5	107	6,6
18—25	43	3,3	58	19,0	101	6,2
26—30	34	2,6	—	—	34	2,1
30 felett	43	3,3	—	—	43	2,7
Összesen:	1315	100,0	305	100,0	1620	100,0

26% feletti legmeredekebb területű szőlőt csak a Villány-siklói borvidéken van, az összterületnek mindössze 6%-a. Ugyanakkor ezen legmeredekebb lejtőkön található a szőlőparlagok legnagyobb része, különösen a Pécs—harkányi úttól nyugatra.

d) *Az üzemi szőlők korszerinti megoszlása*

Az 1972. évi adatok alapján a kormegoszlást igen kedvezőnek lehet mondani, mert a legjobb termőkorú (5—25 éves) szőlők aránya 91%; a 40 év feletti szőlőt pedig jelentéktelen. Csupán a fiatal nem termő szőlők arányát mondhatjuk alacsonynak a rotáció szerint szükségeshez viszonyítva (IX. táblázat).

A megye jelenlegi üzemi szőlője 2182 ha, évente ennek 3,3%-a telepítendő (távlatilag 30 évig tervezzük a szőlőt fenntartani). Tehát évente 72 ha új telepí-

IX. táblázat

*Az üzemi szőlők korszerinti megoszlása Baranya megyében
(Szőlészeti és Borászati KI üzemi adatgyűjtése, 1972)*

Kor, éves	ha	%	Rotáció szerint szükséges %
1—4	93	5,7	13
5—10	1074	66,3	20
11—25	400	24,7	50
25—40	48	3,0	17
40 év feletti	5	0,3	0
Összesen:	1620	100,0	

tés szükséges a meglévő állomány megfelelő korösszetételének fenntartásához. Ezzel szemben 1966 óta, azaz 9 év alatt 244 ha telepítés történt, ami éves átlagban csak 27 ha.

3. A szőlőtermelés hozamai, termelési költsége és gazdaságossági mutatóinak alakulása néhány nagyzemben

A megye szőlőtermésének hozamait összehasonlítva az országos és az ÁG-ok adataival a X. táblázat mutatja 1972-ben q/ha-ban.

A Baranya megyei átlagtermés azonosnak vehető az országos átlagterméssel. Az egyes szektorok átlagtermésében azonban már nagyobb különbségek vannak. A Baranya megyei ÁG-ok (ezen gyakorlatilag a Villányi-siklói ÁG-ot kell érteni) átlagtermése 7,6%-kal több az ÁG-ok országos átlagtermésénél.

X. táblázat

Szőlőtermések összehasonlító adatai

Megnevezés	Országos átlag/q 38,1	Baranya megyei átlag/q 38,2	Országos átlag = 100	Baranya megye ÁG-i átlag = 100
Állami gazdaságok	71,3	76,1	106,7	100,0
Szövetkezeti szektor	37,0	33,9	91,6	44,5
MgTsz közösen művelt	38,4	40,4	105,5	343,1
Háztáji és egyéni	31,7	32,2	101,6	42,3
Lakosság kiegészítő gazdaság	31,3	31,5	100,7	41,4

A Baranya megyei szövetkezeti szektor egészének átlagtermése 8,4%-kal kevesebb az országos átlagnál. A közösen művelt MgTsz szőlők átlagtermése pedig 5,5%-kal több az országosénál. A háztáji, egyéni és a lakosság kiegészítő gazdaságainak átlagtermése szintén csaknem azonos az országos átlagával.

Ha Baranya megye társadalmi szektorainak átlagtermését az ÁG-ok átlagterméséhez viszonyítjuk azt látjuk, hogy a Tsz közösen művelt szőlők termésátlaga is csak alig több mint az ÁG-ok termésátlagainak fele, a többi szektor pedig csak a 41—44%-át éri el az ÁG-ok termésátlagának.

A műtrágyafelhasználás és termésátlagok közötti, erős pozitív összefüggés egyértelműen látszik a 3 évi átlagadatoknál (XI. táblázat). Az állami gazdaság 46%-kal több műtrágyát használt fel, mint a Villányi Új Alkotmány MgTsz, ez utóbbi pedig kétszer annyit, mint a siklósi Magyar—Bolgár MgTsz. A Szőlészeti Kutatóintézet szőlője Pécsen a Mecseki borvidékhez tartozik s így az összehasonlítás a Villány-siklósi borvidékkel egyéb problémákat is felvet.

XI. táblázat

A négy legjobb gazdaság termelési eredménye és műtrágyafelhasználása

Megnevezés	1972		1973		1974		3 évi átlag	
	Termés q/ha	Műtrágya hatóanyag Sg/ha	Termés q/ha	Műtrágya hatóanyag kg/ha	Termés q/ha	Műtrágya hatóanyag kg/ha	Termés kg/ha	Műtrágya hatóanyag kg/ha
Villány-siklósi ÁG	83,4	626	107,7	1192	81,5	1192	91,2	1003
Villányi Új Alkotmány MgTsz	64,8	639	80,3	890	60,5	538	68,5	689
Siklósi Magyar—Bolgár Testvériség MgTsz	47,7	292	76,0	336	70,5	381	63,7	336
Szőlészeti Kut. Int. Pécs	67,8	1390	84,7	500	54,5	982	69,0	957

A minőség alakulása. A minőség elsősorban az évjárat időjárásának és a fajtának függvénye, agrotechnikai módszerekkel az eddigi gyakorlat alapján csak kismértékben lehet befolyásolni. Az elmúlt 2 év nagyon jó lehetőséget adott e kérdés tanulmányozására. 1973. minőségileg jó közepes, mennyiségileg kiváló esztendő volt, 1974. pedig mind mennyiségileg, mind minőségileg igen gyenge évjáratúnak nevezhető.

Két évjárat között cukorfokban jelentős különbségek vannak. Legnagyobb különbség az Oportó és Piros tramini fajtáknál, legkisebb a Bánáti rizleng fajtánál (XII. táblázat). Érdekessége az összehasonlításnak, hogy a Cirfandli és Piros tramini a rossz évjáratú 1974-ben is több cukrot termelt, mint Bánáti rizling a jó évjáratú 1973. évben.

Termelési ráfordítások és költségek. A Villány-siklósi ÁG szőlőtermesztésének 3 évi átlagos (1972, 73, 74) ráfordításait és költségeit ismertetem, amely 1972-ben 585 ha, 1973-ban 202 ha és 1974-ben 531 ha üzemi szőlőre vonatkozik (XIII. táblázat).

XII. táblázat

Baranya megye fő fajtáinak cukorfok alakulása
(A Villányi „Új Alkotmány” és a Siklói „Magyar—Bolgár” MgTsz adatai)

Fajta neve	Év	Cukorfok mustfokban Mm	Különbőség
Opotó	1973.	21,5	6,3
	1974.	15,2	
Olaszrizling	1973.	19,0	4,0
	1974.	15,0	
Bánáti rizling	1973.	15,5	2,5
	1974.	13,0	
Piros tramini	1973.	22,0	6,0
	1974.	16,0	
Cirfandli	1973.	21,5	4,0
	1974.	17,5	

XIII. táblázat

A Villány-siklói ÁG szőlőtermesztésének üzemi adatai
(SZKBI adatgyűjtés, 1972—1974. évek átlaga)

Megnevezés	Munka-ráfordítás	Költség Ft/ha
Kézimunkaóra	1 190	11 540
Gépi munkaóra	77	4 542
Lófogat óra	8	139
Anyagfelhasználás		8 820
Idegen szolgáltatás (főleg helikopteres növényvédelem)		2 991
Fenntartási költség		860
Különféle költség		3 925
Közteher		1 963
Közvetlen költségek összesen:		34 780
Általános költségek		12 997
Amortizáció		1 586
Költségek mindösszesen:		49 363

A Villány-siklói ÁG termelési költsége állami gazdasági viszonylatban is magasnak mondható. Ennél magasabb csak Tokajhegyalján adódik, míg a többi domb- és hegyvidéki ÁG-ok termelési költsége 38—40 000 Ft/ha körül van. Az átlagnál nagyobb a kézimunkaóra-felhasználás és költség (kombájnos szüret csak 1974-ben egy kisebb területen történt). Igen magas az általános

költség 13 000 Ft/ha, amely ÁG-ok átlagában 8—10 000 Ft/ha. A különféle költség címen elkönyvelt 3 900 Ft/ha is rendkívül nagy.

A nagy termelési költség abból is adódik, hogy 1972-ben még jelentős területeken volt 120 és 180 cm-es sortávolságú szőlő, amelyek művelése drágább, mint a szélesoros szőlőké. A 3 év összes termelési költsége csökkenő irányzatot mutat.

1972-ben 55,7 mFt/ha volt az összes termelési költség

1973-ban 49,0 mFt/ha volt az összes termelési költség

1974-ben 44,6 mFt/ha volt az összes termelési költség

Az alábbiakban bemutatott gazdasági mutatóknál az 1974 évi termelési költséggel és hozamokkal számolunk, mert ez a jelenlegi helyzetet jobban tükrözi, mint a 3 éves átlag.

Összes termelési érték. A szőlőtermelés összes termelési értéke 8 Ft/kg szőlő-árral számolva : $81,5 \times 800 = 65\,200$ Ft/ha

Önköltség. 1 kg szőlő önköltsége = $44\,600 : 8\,150 = 5,47$ Ft/kg

Munkatermelékenység. 1 kézimunkaóra alatt előállított szőlő mennyisége $8150 : 1137 = 7,17$ kg/óra

Költségszint mutatója azt fejezi ki, hogy 100 Ft termelési érték előállításához hány Ft termelési költség volt szükséges.

Tehát a költségszint $44\,600 : 65\,200 \times 100 = 68,4\%$

Tehát 100 Ft termelési értéket 68,4 Ft termelési költséggel tudtak előállítani.

Jövedelem. 1 ha-ra jutó tiszta jövedelem az összes termelési érték és az összes termelési költség különbsége; vagyis $65\,200 - 44\,600 = 20\,600$ Ft/ha.

Jövedelmezőség a termelési költség megtérülését, illetve a befektetett tőke kamatát fejezi ki:

vagyis a jövedelmezőség = $20\,600 : 44\,600 \times 100 = 46,2\%$.

Tehát 100 Ft termelési költség 46,2 Ft tiszta jövedelmet eredményezett.

4. A szőlőtermesztés fejlesztésének kérdései

A megye szőlőtermelése fejlesztésének lehetőségei többirányúak. Egyrészt megvannak a lehetőségei a területnövelésnek, másrészt a meglévő szőlőállomány korszerűsítésének, ill. a területfelújításoknak, továbbá a termeléspolitikai fejlesztés eszközeivel, úgymint a koncentrációval és termelési specializációval, a szőlőtermelés színvonala fokozható. Mind a területfejlesztésnél, mind a meglévő szőlőterületek felújításánál egyik legfontosabb szempont az új, korszerűbb, fajták bevezetésével a megye és a Villány-siklói borvidék fajtaösszetételének korszerűsítése.

Ezek szerint tehát a fejlesztés irányai:

— területfejlesztés,

- korszerűsítés,
- fajtaszerkezet korszerűsítése,
- koncentráció és specializáció.

Területfejlesztés

Ennek lehetőségeit 3 csoportba lehet foglalni, úm.

- a Villány-siklói borvidéken belüli területnövelés kérdését,
- a Mecseki borvidék fejlesztésének lehetőségeit,
- a jó bortermőhelyeken intenzívebb termelőszövetkezeti üzemi telepítések szorgalmazását.

A megye üzemi új szőlőtelepítéseinek összes területe az elmúlt 9 év alatt mindössze 244 ha, vagyis éves átlagban 27 ha. Ha csak a jelenlegi 2182 ha üzemi terület 30 éves rotációját vesszük is alapul, akkor is évente 72 ha új telepítés volna szükséges, hogy ezt a területnagyságot fenntartsuk. Az évenkénti telepítések nagyságát tehát növelni kell, mintegy háromszorosára.

A 2182 ha üzemi művelésű szőlőterületből 230 ha-t tartanak nyilván mint már nem művelt szőlőterületet. Ez az összes üzemi szőlő 11%-a. A nem művelt szőlőterület a termelőszövetkezeti szektornál jelentkezik, éspedig az 1018 ha közös művelésű területből 230 ha, vagyis annak 23%-a.

A területfejlesztés első lépcsője szükségszerűen ezeknek a szőlőparlagoknak a művelésbe vonása. Ezeknek a szőlőparlagoknak jelentős része a Villány-siklói borvidékben van. Pontos területi adat erre vonatkozóan nincs, de a borvidék nyugati részén Pécs-harkányi műúttól nyugatra eső részen, vagyis Terehegy, Márfa, Diósvizlő, Hegyszentmárton vonulaton, az elmúlt években alig történt valami, még a II. ötéves tervidőszakban is nagyon kevés telepítés volt ezen a részen. Míg a szőlőkataszterben 622 ha volt, 1959-ben 421 ha, jelenleg már csak 331 ha van. Ugyanakkor üzemi telepítésre is alkalmas, kedvező fekvésű területek vannak, amelyek a szőlőkataszterben még szerepelnek.

A területfejlesztéssel kapcsolatban ki kell emelni a Mecseki borvidék problémáját. Részben a város gyorsütemű fejlődése, részben a nagyipari létesítmények miatt, ez a borvidék teljesen leállt, és az elmúlt 20 évben inkább visszafejlődött. Bár a lakosság kiegészítő gazdasága kategóriába tartozó szőlők, a hobbykertek szőlőtermesztése igen magas színvonalon áll, azonban üzemi szőlőtermesztés a Pécsi ÁG 37 ha, és a kutatóintézet 33 ha szőlőjén kívül nincs. Területfejlesztési lehetőség csak a borvidék Pécestől keletre eső részén lehetne, Hosszúhetény és Pécsvárad községek területén. A szőlőkataszter szerint a borvidéknek ebben a két községében 664 ha szőlőterület szerepel, ebből 1972-ben 201 ha volt, tehát egyharmada. Javasolható ennek a területnek alaposabb vizsgálata, mert a Mecseki borvidék más részén nem látszik lehetőség a terület fejlesztésére.

A mohácsi járásban levő jó bortermőhelyek területfejlesztésének lehető-

ségét külön ki kell emelni. Jelenleg itt 716 ha összes szőlőterület található 9 községben. Ezek közül elsősorban a babarci Béke MgTsz. mennyiségi és minőségi eredményei bizonyítják, hogy ennek a körzetnek fejlesztésével érdemes lenne foglalkozni. E jó bortermőhely körzetbe tartozó 4 termelőszövetkezeti üzem jelenleg 290 ha közös tulajdonú szőlővel rendelkezik. Egy 1971 évi terület-helyszínelés alapján mintegy 400 ha alkalmas terület található ebben a körzetben a 9 község határában.

Meglevő szőlők korszerűsítése

A megye összes üzemi művelésű szőlőterületéből kerekén mintegy 550 ha közepes sortávolságú, vagyis az összes terület 25%-a. Ebből 200—250 ha olyan téralakítású amely szélessorra átalakítható. Becslésünk szerint kb. 200 ha üzemi szőlő korszerűsíthető a megyében, sorszerűsítéssel és természetesen művelésmód korszerűsítéssel, tápanyagfeltöltéssel együtt. Az ebben rejlő fejlesztési lehetőséget szakbizottságnak kellene üzemenként felülvizsgálni és a korszerűsítés módjára javaslatot tenni.

A fajtaösszetétel korszerűsítése

Mind a megye egészében, mind a Villány-siklói borvidéken a jelenlegi szőlőterület fajtaösszetétele kedvező. A fő fajták nagyüzemi termelésre alkalmasak, kiváló minőséget adnak. A területfejlesztés során, a további telepítések fajtamegválasztásánál azonban elsősorban a ma korszerű fajták területi arányát növelni kell. Így a fehér borszőlőfajtáknál elsősorban a Piros tramini telepítését kell felfuttatni, továbbá a Chardonnay-t és a Rizlingszilvánit a Mecseki borvidéken és a jó bortermőhelyeken. A vörös borszőlőfajták közül mindenképp előtt a Cabernet franc és Cabernet sauvignon fajták területének növelése kívánatos. A termeléspolitikai intézkedéseknek elsősorban arra kell irányulnia, hogy a megyében kialakuljanak szőlőtermesztésre specializált MgTsz. gazdaságok. A megye jelenlegi közel 100 MgTsz-éből 80 MgTsz-ben van közös tulajdonú szőlőterület, de egyetlen olyan sincs, ahol a szőlőterület 10%-nál nagyobb arányt képviselne. Már pedig ahol a szőlőtermesztés nem képvisel lényeges üzemágat, ott a legtöbb esetben nem is fordítanak nagyobb szellemi és anyagi ráfordítást a termelésre. Ezzel egyidejűleg az üzemi területek nagyságát is növelni kell, mert minimum 100 ha, de inkább 200 ha az a szőlőterület, ahol a nagyüzemi termelés feltételei megvalósíthatók.

Tehát inkább kevesebb gazdaságban, de azokban súlypontos üzemágként és egy-egy gazdaságon belül nagyobb üzemi felületen kell a jövőben a termelést folytatni, mert ez biztosítja a korszerű termelési módszerek alkalmazásának legjobb feltételét, az eszközellátottság hatékonyságát, az önálló feldolgozás és értékesítés lehetőségét s ezek révén a termelési biztonság növelését.